

2002

Any Internacional Gaudí

Any gaudí. Quin llegat?

(Museu d'Història de Catalunya. 17 de març de 2003)

Transcripció:	M.DOLORS BOCANEGRA <i>Museòloga</i>
Adaptació:	F. XAVIER MENÉNDEZ <i>Museòleg</i>
Presentació:	JAUME SOBREQUÉS I CALLICÓ <i>Director del Museu d'Història de Catalunya</i>
Moderador:	CARLES MARFÀ <i>President de l'Associació de Museòlegs de Catalunya</i>
Ponents:	JOSÉ LUÍS GIMÉNEZ-FRONTÍN <i>Director de la Fundació la Caixa de Catalunya, La Pedrera.</i> DANIEL GIRALT-MIRACLE <i>Historiador i crític d'art; comissari de l'any Gaudí</i> ANTONI GONZÁLEZ-MORENO <i>Arquitecte i cap del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona</i>

Con esta sección titulada «Contrast», los editores de la revista se proponen dejar constancia de lo que ha sido uno de los acontecimientos culturales más significativos del año 2003: el Año Gaudí. Y lo hacen a través de la transcripción de la mesa redonda que tuvo lugar en el Museu d'Història de Catalunya, el 17 de marzo de 2003, con la participación de expertos y destacadas personalidades del ámbito cultural. A través de sus intervenciones se intenta hacer balance de lo que ha sido el año Gaudí desde diferentes puntos de vista; cuál ha sido su repercusión a nivel cultural, social, económico; y, a la luz de los resultados, cuáles han sido, en definitiva, las claves de su éxito.

In this section, entitled «Contrast», the editors propose to give an overview of what was one of the most important cultural events of 2003: Gaudí Year. They do this through transcribing the round table held at the Museum of the History of Catalonia on 17 March 2003, with participation from experts and outstanding personalities from the world of culture. Through these contributions, they try to assess the significance of Gaudí Year from several viewpoints: its cultural, social and economic impact; and in the light of the results, explore the key elements in its success.

J. SOBREQUÉS: Mesos enrere el Museu d'Història de Catalunya i l'Associació de Museòlegs de Catalunya varem decidir d'impulsar la publicació d'una revista de museologia anual que ha estat batejada amb el nom de *Mnemòsine. Revista Catalana de Museologia*. Estem enllestitint la preparació del primer número d'aquesta revista i varem creure que una de les seccions podria consistir a fer una taula rodona que tingués com a objecte valorar i reflexionar sobre què havia estat l'any Gaudí per part de diversos experts. És evident que més enllà d'allò que la ciutadania ha vist, l'anàlisi del que ha estat l'any Gaudí es pot fer des de diversos punts de vista. Des d'aquells que han tingut com a objecte la divulgació ciutadana de qui era Gaudí fins a aquells que, de la mà d'aquest primer objectiu, han pogut contribuir a aprofundir més rigorosament o científicament en la seva obra. L'any Gaudí ha servit també per a això? O ha estat només una gran operació mediàtica de difusió de Gaudí i del modernisme? L'any Gaudí ha adoptat una actitud que podríem dir maniquea en relació amb el modernisme o l'arquitectura del moment? És a dir, l'any Gaudí ha contribuït negativament a menystenir l'obra arquitectònica o artística d'altres arquitectes del moment? Què hi ha més enllà de Gaudí? En definitiva, ha estat una operació institucional? Ha servit per difondre una imatge simple de l'arquitecte i de la seva obra? Ens sembla que justifica els recursos que hi han emprat les institucions, en relació amb els resultats obtinguts? Hem de mesurar l'èxit de l'any Gaudí només pel nombre de persones que hi han

participat? Quin llegat deixa a Catalunya i al món l'any Gaudí? Ha servit per fer conèixer millor Barcelona i Catalunya arreu del planeta? Em sembla que algunes d'aquestes qüestions són les que ha d'abordar la taula rodona que ara comencem. En tot cas, és aquesta la intenció amb què l'AMC i el MHC hem abordat aquesta problemàtica.

C. MARFÀ: Estem parlant d'una secció de la revista *Mnemòsine* que titularem 'Contrast', en la qual publicarem la transcripció d'aquesta taula rodona. La idea dels editors de la revista és deixar memòria -d'acord amb el nom de la deessa que ha inspirat el nom de la revista, la mare de les nou muses- de temes de relleu que puguin tenir transcendència. Partim de la constatació que l'any Gaudí ha estat un èxit. Aquesta és una afirmació objectiva i sense discussions. M'agradaria començar el debat preguntant als membres de la taula: per què ha estat un èxit? En què? Voldriem que des de les vostres aportacions poguéssiu valorar-lo no només amb dades quantitatives, algunes de les quals ens han arribat, sinó també amb dades qualitatives. A partir d'aquesta pregunta obriríem la taula rodona i el torn d'intervencions.

J.L. GIMÉNEZ-FRONTÍN: M'hauria agradat veure en aquesta taula representants de totes les institucions, cases i temples i tots els administradors d'espais gaudinians. Jo puc ser una veu representativa, però no tinc cap monopoli de la interpretació de l'any Gaudí. D'altra banda, per raons que explicaré més endavant amb més detall, el nostre aforament abans de l'any Gaudí ja estava pràcticament al màxim. L'any 2001, malgrat la davallada important que va representar al turisme l'atemptat de Nova York, vam tenir quasi 800.000 visitants. Hem tancat l'any 2002 amb quasi 1.961.000 visitants. Per què? Perquè l'edifici té unes limitacions, té un aforament legal que respectem escrupolosament, té una filosofia de la visita perquè la gent pugui dedicar-hi un temps i no estar atapeït, perquè pugui fer la visita amb comoditat i amarar-se de la informació que ofereix l'espai Gaudí, que va organitzar i dirigir en el seu dia Daniel Giralt-Miracle. La

nostra capacitat d'absorció de públic era limitada. Per tant, jo no tinc dades objectives sobre si, per a d'altres institucions, l'any Gaudí ha suposat un allau significatiu, si han doblat o triplicat o quadruplicat el seu aforament normal, ho ignoro. Nosaltres, dins la nostra política, hem estat molt escrupolosos i hem primat la qualitat sobre la quantitat.

Ara bé, si la pregunta és si l'any Gaudí ha estat un èxit, jo, en la mesura de la informació i l'accés que tinc a dossiers de premsa nacionals i internacionals, he de dir que sí. Si abans Gaudí representava un 15% o 20% del recull de premsa que es recull setmanalment, aquest any ha estat absolutament aclaparador, n'han parlat milers de pàgines de totes les revistes científiques, divulgatives i turístiques de tot el món, per no parlar de reportatges cinematogràfics, fotogràfics i de televisió. He de dir que la majoria dels reportatges de televisió s'han fet de manera rigorosa i ben documentada, tot i que sovint el periodista no era un especialista. L'arxiu del qual disposem és força impressionant. Si hem de valorar l'any Gaudí des d'aquest punt de vista, ha estat un èxit. Des d'altres punts de vista quantitatius, de turistes, etc. jo no estic en condicions de fer valoracions.

A. GONZÁLEZ: Em nego a contestar la pregunta ara per una raó, perquè jo crec que no és una constatació inicial, sinó que hauria de ser la conclusió del col·loqui. Per a mi, més que les pernoctacions o les visites, s'imposen dues qüestions fonamentals: 1) Estan més ben conservats els edificis de Gaudí ara que abans? 2) Coneixem millor l'obra de Gaudí ara que abans? Després de contestar aquestes preguntes, jo personalment diria si l'any Gaudí ha estat un èxit o no. Dir-ho prèviament és basar-se només en les dades estadístiques, en les visites... Jo esperaria al final del col·loqui per jutjar si ha estat un èxit o no.

D. GIRALT-MIRACLE: Estic d'acord amb el teu plantejament. Entre els objectius principals que ens vam plantejar des del primer moment a l'any Gaudí destacava el de desmonopolitzar l'administració del gaudinisme, ja que alguns grups el tenien com en exclusiva, i obrir-lo

a tots els punts de vista, coordinant totes les forces que, amb intel·ligència i amb treball acurat, tractaven d'estudiar i de donar a conèixer Gaudí. Aquest objectiu penso que es va aconseguir. Els sectors universitaris, els estudiosos, el periodisme, els diferents gaudinismes existents, jo crec que tots han tingut un lloc a la taula, a la discussió i a la reflexió.

L'altre objectiu principal que des del primer moment ens vam proposar no era quantitatiu ni molt menys. Jo tenia molt clar que si oferíem qualitat i intel·ligència, tindriem la resposta que en aquest moment necessitàvem. Com que les promocions turístiques que s'estan fent fins ara són molt de *fortfait*, hàviem de buscar una originalitat allunyada de la típica publicitat promocional com la que es fa del País Basc o de l'Alcarria, i més orientada des del punt de vista de la història de l'art, la història de l'arquitectura, i la Kultura (escrita amb k). Per tant, ja fos amb la universitat, les escoles, els *tour operators*, els especialistes o els profans, el que ens proposàvem era obrir les portes de l'obra de Gaudí i propiciar un apropament intel·ligent i sensorial a l'obra de Gaudí a partir del *bis a bis*. Això ens va permetre ampliar la llista d'establiments que habitualment són oberts a la visita pública. Com que l'any Gaudí el vam preparar amb quatre anys d'antelació, vam tractar amb tots els propietaris de l'obra de Gaudí per aconseguir fer visitables els seus edificis. Així, a més de poder-se visitar la Sagrada Família, la Pedrera, el Parc Güell o la cripta de la Colònia Güell, hem aconseguit obrir les portes de la casa Batlló, de les Teresianes, de la casa Vicens, de Bellesguard, etc. Aquest viure, veure i entendre, aquest eslògan que vam fer servir primer a l'espai Gaudí, el vam intentar fer arribar a tot arreu. La premsa estrangera va destacar justament el fet que no només oferíem el Gaudí que ja es pot visitar. Per altra banda, les visites van ser complementades amb activitats: per exemple, les escoles a la Sagrada Família; l'exposició «Art i disseny» a la Pedrera; o el centre d'interpretació del parc Güell. Per tant, hi havia un plus que no existia abans.

La resposta per a mi més positiva ha estat la de la ciutat de Barcelona. Barcelona, gent de Catalunya, i també

molta gent d'Espanya ens ha visitat gràcies a una bona col·laboració de mecenatge amb el Corte Inglés i la seva agència de viatges. No hem disposat de grans quantitats econòmiques sinó que hem tingut l'entusiasme, les ganes i el mínim equip per poder demanar patrocini i mecenatges. Això, ajuntat amb la gran bola de neu de les activitats de l'any Gaudí, l'ha fet possible. Per tant, per a mi l'èxit ha estat la participació de molts ciutadans de Barcelona que no visitaven Gaudí i aquest any ho han fet. També l'èxit de les escoles. Nosaltres, amb els mestres i els centres de recursos hem fet reunions des de dos o tres anys abans, cada dos o tres mesos, amb grups de tres-cents mestres, motivant-los, explicant-los què era Gaudí i com es podia explicar. Cal destacar també la important magnitud de la resposta del turisme estranger.

Un altre objectiu de l'any Gaudí era evitar un Gaudí centralitzat. En aquest sentit, s'ha impulsat a Mataró la reconstrucció de la Cooperativa Mataronense. Només la dinàmica de l'any Gaudí podia propiciar això. S'ha donat una empenta, no sé si obstaculitzadora o afavoridora, a la Colònia Güell, si més no per motivar i fer veure la seva importància als seus habitants. També s'han recuperat els jardins de ca l'Artigues de la Pobla de Lillet, que és un racó de món perdut en una comarca deprimida on ningú mai no s'hi acosta.

Però ja us he dit que aquest -el quantitatiu- no era el nostre principal objectiu. Des del primer moment enteníem que hàviem d'oferir qualitat. On s'ha vist que no hem baixat el llistó és amb les exposicions. Per exemple, la del Tinell, una exposició «dura» dedicada a la recerca de la forma, a l'espai, a la geometria i a la construcció; o la del CCCB, una exposició de tesi interpretadora sobre l'Univers Gaudí, que defugia els tòpics habituals del gaudinisme; o la d'«Art i disseny», amb 90 peces mai no concentrades juntes ni en vida de Gaudí.

El centenari de Gaudí, ara fa cinquanta anys, va ser mínimament celebrat amb una exposició que quatre entusiastes que es deien Amics de Gaudí, en Martinell i la seva colla, van presentar al Tinell en unes cir-

cumstàncies -econòmiques i polítiques- gens propícies. Tractaven de rellançar Gaudí fent aquella important exposició a base de quatre fotografies i quatre ferros, amb guió de Prats, fotografia de Català-Roca, muntatge de Sostres Maluquer i arranjament de l'Oriol Bohigas i d'en Martorell, que acabaven la carrera aquell any. Ningú no els va fer gaire cas i va tenir una mínima ressonància mundial. Cinquanta anys després ens hem trobat amb un altre cicle econòmic i cultural i sobretot amb un altre cicle de la història de l'art. L'Europa del 1900 està de moda. París presenta el Modernisme a tort i a dret al Gran Palais. A Londres el Victoria and Albert Museum recupera el Modernisme. I així podriem anar a Viena, Glasgow, Nancy, Rússia, Johannesburg, sense oblidar el petit Modernisme dels països escandinaus. El Modernisme gaudeix de popularitat universal amb revistes i llibres arreu del món. En aquest cicle, la indiscutible figura cimera d'Antoni Gaudí, no sé si en detriment o no dels altres modernistes importants, està present. Crec que quan la gent camina pels carrers de Barcelona, en el Quadrat d'Or o a fora d'aquest, a la recerca d'obra de Gaudí, s'amara de la història de la ciutat i de tots els seus arquitectes. El bus turístic hi ha contribuït ja que l'hem encarrilat per fer la ruta de Gaudí i el Modernisme. Hem convertit les obres cabdals de Gaudí i del Modernisme en parades d'aquest bus turístic, tot aprofitant un servei que ja tenia la ciutat i adequant-lo a la ruta. És un exemple que no volíem inventar noves infraestructures. Tampoc vam crear més estacions de metro, però totes les que a la part alta tenien obra de Gaudí les vam senyalitzar. I vam aprofitar els recursos de l'Ajuntament de Barcelona per senyalitzar el parc Güell i facilitar-ne la visita, que era inaccessible pels turistes. També vam aconseguir de la Diputació de Barcelona, col·laboradora entusiasta, la senyalització de les obres de Gaudí fora de la ciutat i que estan a la província de Barcelona.

Tot això ja ho explicàvem tres anys abans en una pàgina web, on hi havia el calendari de les exposicions, dels *symposia*, dels seminaris fets per les universitats, i on es veia que la celebració de l'any Gaudí

seria plural i no només turística. Però jo crec, i això ho atribuïm a la manera de treballar nostra, que hem encertat amb la idea d'oferir qualitat, amb la idea de tractar els usuaris com a éssers intel·ligents, en donar facilitats perquè coneguin el nostre programa i vinguin a Barcelona. La resposta va ser de quasi sis milions de persones que van venir a Barcelona i vuit milions cinc-cents mil pernoctacions. L'any anterior només van ser 3.200.000 turistes i 7.900.000 pernoctacions. Ens vam reunir amb tots els tour operators, amb les agències de viatges. Vam treballar colze a colze les tres forces de promoció i turisme (Turisme a Barcelona, que són molt bons; Turisme de la Generalitat, que són bons però que només tenen 8 oficines; i Tour España, que tenen 96 oficines arreu del món). De la seva mà vam promocionar l'any Gaudí amb els *tour operators* i les agències de les principals capitals europees, principalment Alemanya, França, Itàlia, Anglaterra, Japó i Estats Units -particularment Miami i Nova York. Com que teníem un programa ben articulat i crec que oferíem una oferta atractiva, s'hi van enganxar tots. En primer lloc, els historiadors de l'art i aquest tipus de turistes que es diuen estudiosos, que són els que es preparen el viatge i que llegeixen llibres. I, evidentment, el turisme individual que venia a la recerca de Gaudí i sabia que era una oportunitat única de conèixer Gaudí bis a bis.

A. GONZÁLEZ: Tot el que has dit tu són els aspectes positius, i encara n'hi ha més. Però jo he fet dues preguntes i no m'has contestat. Els edificis de Gaudí estan millor o pitjor que abans? Vull dir els de Gaudí, no aquells que diem que són de Gaudí per promocionar zones deprimides, que ja m'està bé.

D. GIRALT-MIRACLE: Aquesta preocupació la teníem tu i jo abans i després de l'any Gaudí. L'oficina de l'any Gaudí s'ha tancat, ha desaparegut, i aquells telèfons i aquella pàgina web ja no l'atén ningú. És una cosa difícil d'explicar. Però la preocupació meva cap al patrimoni de Gaudí és evident, i és la mateixa que tenia fa quatre anys. En aquest àmbit, crec que hi ha un aspecte positiu i un aspecte negatiu. L'aspecte

positiu és l'apreciació envers el patrimoni, tant de la nostra ciutadania com de les nostres institucions. Hi ha hagut una sensibilitat molt més gran cap al fet gaudinià i una predisposició a subvencionar, a conservar, a ajudar, a donar facilitat als titulars privats i públics, per tal d'assolir el nostre objectiu de no provocar invasions i desgastar l'obra de Gaudí. Els privats que van obrir les seves portes van fer un pacte. A l'any Gaudí no hem inventat res perquè no teníem gaires diners, havíem de cercar-los. L'Institut del Paisatge Urbà, a aquells particulars que van obrir les seves portes, els va permetre cobrar una entrada, però tenint en compte que revertia en la restauració i conservació del seu edifici.

A. GONZÁLEZ: Qui ho controla això, qui controla que reverteixi?

D. GIRALT-MIRACLE: L'Institut del Paisatge Urbà és municipal; per tant, deu ocupar-se de la fiscalització.

A. GONZÁLEZ: Estàs tan convençut i ho has fet tan bé. T'he felicitat, i ho torno a fer. Però una cosa és com ho heu fet -i crec que ho heu fet magníficament-, i una altra és si tots els objectius, no els plantejats, sinó els possibles, s'han aconseguit o no. Les institucions han descobert que Gaudí servia per passar de x pernoctacions a triplicar-les; aquesta paraula horrorosa que a mi em sona sempre a masturbació, ja que m'imagino els turistes fent coses que no han de fer. El turista dorm, però aquí a més de dormir, pernocta; vés a saber què faran. El cas és que hem passat de 3 a 6 milions. Això és el que han descobert. Però que s'ha de restaurar, conservar i garantir el futur de l'obra de Gaudí, no ho han descobert, no ens enganyem.

D. GIRALT-MIRACLE: Aquesta és la feina que hem de fer ara.

A. GONZÁLEZ: Reunits entre tècnics no ens podem enganyar. Les autoritats nostres no han descobert la necessitat de protegir, conservar i garantir. Han descobert que era un negoci. I molt millor si era explotat per una persona àgil i intel·ligent com tu. Això és el que ha

descobert fonamentalment la nostra classe dirigent. És la meva opinió, evidentment no pretenc tenir la veritat.

Un altre dels aspectes era conservar els edificis. Jo crec que arran de l'any Gaudí no estan més ben conservats, ni molt menys. La casa Batlló, ja que l'has mencionat, a mi em fa molta llàstima. Cal recordar com es visitava la casa Batlló, què veien els turistes de la casa, com s'ha conservat, què els explicaven. I després, com tenen aquelles instal·lacions, provisionals o no, com han fet la instal·lació elèctrica, amb quin poc gust, amb quina.... Deixem-ho aquí, però jo crec que l'any Gaudí no ha afavorit els altres edificis.

Jo tinc dos edificis sota la meva responsabilitat [es refereix al Palau Güell i a la Cripta de la Colònia Güell, mantinguts i gestionats pel Servei del Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona, dirigit per A. González]. Al Palau Güell hem hagut d'esperar que acabi l'any Gaudí per començar a restaurar-lo de veritat. Durant aquest any jo he tingut problemes greus. Va caure una pedra que no va matar ningú per casualitat. Hem hagut d'esperar que acabés l'any Gaudí per començar a prendre mesures. Per tant, a mi l'any Gaudí no m'ha beneficiat en absolut.

D. GIRALT-MIRACLE: Només una pregunta. La restauració s'hauria fet igualment amb any Gaudí o sense?

A. GONZÁLEZ: I tant que sí.

D. GIRALT-MIRACLE: La teva administració ja els tenia assignats aquests diners?

A. GONZÁLEZ: I tant

D. GIRALT-MIRACLE: La caiguda de la pedra va propiciar alguna cosa?

A. GONZÁLEZ: És que sóc funcionari.

D. GIRALT-MIRACLE: No, no volem que et treguin el càrrec.

A.GONZÁLEZ-MORENO: L'any Gaudí no ha beneficiat. Deixa'm que et contesti d'aquesta manera. I en el cas de l'església de la Colònia Güell tampoc. Tu saps molt bé que la restauració estava plantejada. Tots els diners que jo he aconseguit dintre i fora de Catalunya ja estaven prèviament pactats i aconseguits abans de l'any Gaudí. Hem aconseguit acabar l'any Gaudí com hem pogut, salvant els compromisos que vam tenir amb tu d'obrir al públic, de la millor manera possible, però ha estat un entrebanc. Hem hagut de parilitzar moltes coses... No ha estat positiu l'any Gaudí en aquest sentit, i no estic en contra de l'any Gaudí, ni molt menys, que no se m'interpreti malament. Quant a la conservació dels edificis, sóc pessimista. Crec que l'any Gaudí no ha suposat una sensibilització que ajudi a conservar aquests edificis. Quant a la sensibilització social, o al coneixement públic, no tan professional, de Gaudí, jo estic d'acord amb tu a valorar l'esforç que heu fet d'aconseguir que els nens sàpiguen qui era Gaudí i com treballava. Jo sóc un admirador, per exemple, del taller de la Pedrera. Tu ho saps, m'entusiasma tot allò, i jo sempre he dit que no hi ha d'anar la canalla, sinó els estudiants d'arquitectura. Les escoles d'arquitectura avui dia són els recintes de la incultura, de la ignorància i, per tant, els estudiants d'arquitectura hi haurien d'anar, no els de primer sinó els de cinquè, perquè abans que surtin sàpiguen alguna cosa. Però tot aquest esforç magnífic que heu fet, a mi em fa patir quan veig el que els mestres, els monitors, els guies turístics o els professors universitaris expliquen als nens de l'església de la Colònia Güell. Jo els escolto i penso: pobre Daniel. Això no ha servit per a res. Els mateixos tòpics, les mateixes bestieses i *tonteries*. Creieu-me, la divulgadora més important de patrimoni de Gaudí per als nens és la Pilarín Bayès. Tot el que ha dibuixat la Pilarín és el que els nens saben, les quatre bestieses que expliquen els seus llibres. Les animalades d'aquest llibre, no recordo de qui és el text, és el que saben els nens, res més. Ja no entro en el capítol de Gaudí de *Les Tres Bessones* perquè m'he negat a veure'l; no sé ni què expliquen..

Tot l'esforç que heu fet, jo no el capto, no el veig. Quant als universitaris o professionals, jo que em pensava que un dels grans mèrits de l'any Gaudí era haver incrementat el nivell de coneixement, hi ha hagut dos esdeveniments a última hora de l'any Gaudí que m'han deixat molt perplex. Un, que els intel·lectuals, que han firmat cartes dient-se a si mateixos intel·lectuals, han demostrat que no tenen ni idea de qui és Gaudí. En el cas de la Colònia Güell han defensat que és una mostra de la humilitat franciscana de Gaudí. Atrevir-se a dir que Gaudí és un personatge humil demostra fins a quin nivell no s'han assabentat de res. Alguns són catedràtics universitaris; també hi ha aristòcrates avorrides que no saben què fer, però hi ha catedràtics. Que li diguin a la casa Batlló o a la Pedrera, o que m'ho diguin a mi, o a la Colònia Güell, si és una arquitectura humil, senzilla i franciscana. Estem pervertint la figura de Gaudí. D'altra banda, la gran aportació de l'Escola d'Arquitectura, on va estudiar Gaudí, és aquesta. És confondre l'opinió pública mundial respecte a la paternitat d'aquest monstre de gratacel [fa referència a un suposat projecte de Gaudí de fer un hotel a New York, recentment descobert]. Acaba l'any Gaudí i resulta que les forces intel·lectuals de Catalunya el que donen de si és aquest desconeixement brutal i aquesta confusió mundial. Hem hagut de passar la vergonya mundial que uns arquitectes, que han estudiat a la mateixa escola que Gaudí, i que han coincidit un any almenys, s'atreveixin a portar a Nova York aquell monstre d'edifici dient que allò era de Gaudí. Per l'amor de Déu. Llavors és quan penses: de què ha servit tot això? Pensem-hi i després diguem si l'any Gaudí ha estat un èxit o no.

D. GIRALT-MIRACLE: La presentació del projecte de gratacel de Gaudí a Nova York es va fer al marge del programa de l'any Gaudí. És una institució de Catalunya que el va portar pel seu compte.

A. GONZÁLEZ: Si no t'estic acusant. El que estic dient és que si l'any Gaudí és un baròmetre per veure què ha passat i si el coneixement continua sent el mateix - Les Tres Bessones, la Pilarín Bayès, l'hotel del Matamala...- , llavors jo miro i penso: pobre Daniel Giralt-Miracle. No ha

servit de res tot aquest esforç brutal per aconseguir que la gent sàpiga alguna cosa més de Gaudí. Gaudí continua sent l'enamorat del *moquillo*, aquell a qui la Pepita Moreu li diu que no... Això ho he viscut en la meua carn. He aprofitat l'any Gaudí, potser, i haig d'agrair-t'ho personalment, perquè mira que fa anys que m'hi dedico, però mai m'havia consagrat tan intensament a Gaudí. Tu m'has vist a tot arreu, he portat les meves filles. La gran desil·lusió va ser quan la meua filla de 9 anys, veient edificis, que ara diuen que són de Gaudí, i que quan jo estudiava deien que eren de Berenguer, tot contemplant-los emocionada, de cop em mira i em pregunta: és veritat que estava enamorat d'aquella senyora de Mataró? Però, què t'han explicat de Gaudí a l'escola, li pregunto? Doncs que tenia mal geni, que cridava els guardes, que estava enamorat d'una senyora que no l'estimava, però li queien els mocs. Això és el que jo he viscut.

D. GIRALT-MIRACLE: Jo només voldria fer una reflexió sobre el que ha dit l'Antoni, a qui conec des de fa 30 anys. La teua defensa, compromís i identificació amb Gaudí és evident que hi és d'abans i que hi serà molt després de l'any Gaudí. Per tant, l'any Gaudí és un episodi en aquesta història. Si prenem només el 10% del que hem fet, els resultats són prou bons. Fent una mínima recapitulació dels 90 llibres publicats –és evident que també hi ha molta palla– trobarem llibres interessants, d'estudis geomètrics, d'infografia, etc. Pel que fa a les exposicions, hem d'esmentar aquella primera que va fer la Universitat Oberta, sobre l'exposició de Gaudí a París patrocinada per Güell; la que s'ha fet al Col·legi d'Arquitectes; la del Tinell. I molts dels cursos que s'han impartit des de la Universitat (impartits per Gómez Serrano, Claudi Alsina, l'equip del teu germà [l'arquitecte José Luis González Moreno-Navarro]...). Jo crec que hi ha hagut bastants contribucions que sí no arriba a ser pel detonador de l'any Gaudí no s'haurien materialitzat. El 10% de publicacions que salvem, més el plus de projecció internacional de Gaudí aconseguit, contribueix evidentment a la visita turística, però també al reconeixement de la figura de Gaudí. El fet que en aquests moments hi hagi una pàgina web on hi ha les plantes, els alçats, la història de cada edifi-

ci, la seva cronologia, els arquitectes que hi han treballat, etc. és una contribució pel cantó cultural que nosaltres havíem prioritzat.

D'altra banda, crec que hauríem de plantejar un altre debat que en José Luis i jo, en més d'una ocasió, hem posat sobre la taula: quin és el secret de l'èxit de París, Londres o Nova York amb les grans exposicions? Hem de propiciar que un públic interessat visiti, el culte i l'altre. Jo crec que Barcelona no ha de renunciar a ser un reclam de públic, però el que tampoc pot renunciar és a la preservació, restauració, conservació i salvaguarda del seu patrimoni. Aquesta mena d'esdeveniments poden ser útils si serveixen per desvetllar la nostra consciència –la dels propietaris, institucions i instàncies d'opinió– que no podem transformar Gaudí en un patrimoni fungible, sinó en un patrimoni perdurador.

J.L. GIMÉNEZ-FRONTÍN: El que està plantejant Antoni González i el que respon Daniel Giralt-Miracle no entra en contradicció. Us proposo un exercici mental. En lloc de Gaudí, parlem de Dalí. Quan un personatge o un artista es converteix en mite i se li dedica un any, es generen actes acadèmics de gran nivell i publicacions importantíssimes. Amb Dalí també hi haurà un allau de bajanades i d'objectes horrorosos, la versió més patètica i indigna de la falsa cultura entesa com a consumisme i com a excusa per viatjar i fer-se una foto entre paella i paella. És molt difícil fer un judici de valors i poder distingir d'una manera tranquil·la i objectiva el que són aportacions culturals acadèmiques i, per tant, minoritàries, però que seran importants per a l'anàlisi, l'estudi i la comprensió de l'obra d'un artista determinat, del que és un fenomen de masses atiat pels mitjans de comunicació. La nostra funció, com a acadèmics, és conservar el cap fred i menystenir les bajanades que s'han dit de Gaudí (que si era francmàçó, homosexual...) perquè no podem controlar els fenòmens de masses, la mitificació. Però també ens correspon reconèixer les coses que es fan bé.

A. GONZÁLEZ: Sí, però deixa'm que torni a dirigir-me a Daniel. Tot el que heu fet a l'any Gaudí em sembla ben

intencionat i possiblement un èxit. Jo no estava discutint el que heu fet, només em preguntava de què ha servit, que és molt diferent. De l'organisme de l'any Gaudí, no sabria dir-te res que estigui malament. Només critico haver confiat -ja t'ho vaig dir fa molts anys- algunes exposicions a persones o a mentalitats amb les quals jo no combregava en absolut. A part d'algunes objeccions que t'he fet, en conjunt, l'any Gaudí, com a institució, ha estat un èxit. Però el resultat s'ha de mesurar valorant si es conserva millor el patrimoni de Gaudí i si coneix millor Gaudí, al marge de la vostra intenció i de la vostra feina. Jo trobo que no és veritat que s'hagi millorat la conservació ni que es conegui millor Gaudí, i et diré per què. Segons dades que tinc de la biblioteca del Col·legi d'Arquitectes, l'any 2001 i 2002 s'han incrementat les obres sobre Gaudí en més dels 90 títols que dius tu. Em sembla que són 150.

D. GIRALT-MIRACLE: No, una cosa són llibres i una altra publicacions i guies. Tot són 150.

A. GONZÁLEZ: Si tu agafes les 150 -el meu germà ha fet l'esforç- quantes obres aporten alguna cosa nova? Es redueixen a 10 o 12.

D. GIRALT-MIRACLE: O sigui, el 10%.

A. GONZÁLEZ: Sí. Això ja és important en si mateix, però saps el que és decebedor? Que tornes a llegir autors que han publicat després d'aquestes aportacions i continuen ignorant-les. Això és el greu. I no dic ara noms per no ofendre a ningú, autors importants i bons. Ja no parlo de la gent, de les masses; parlo en l'àmbit intel·lectual, professional i acadèmic. Que no ens llegim els uns als altres? Que no serveix de res el que publiquem? No hi ha hagut traspàs d'informació. Cadascú ha publicat el seu i ja està.

D. GIRALT-MIRACLE: Això passa amb Gaudí i amb tot, no?

A. GONZÁLEZ: Sí però estem parlant de l'any Gaudí. Jo m'he decebut en aquest sentit. Tot aquest esforç que

s'ha fet, el tema de la geometria, de la forma... no ha traspassat les fronteres de l'Exposició [del Tinell].

D. GIRALT-MIRACLE: Ja arribarà

A. GONZÁLEZ: Potser ha passat poc temps de l'any Gaudí com per jutjar-lo. Avui dia, a març de 2003, crec que s'ha fet un esforç magnífic, però...

D. GIRALT-MIRACLE: La cosa més gratificant per a mi ha estat rebre de diferents punts del món informació sobre aquesta exposició. El llibre d'aquesta exposició s'ha publicat en anglès, català i castellà. Ara sortirà un CD que resumeix totes les pel·lícules i les infografies. En relació amb altres llibres, hi ha molts editors, com tu saps, que només han canviat el títol i han tornat a publicar els que ja tenien, però contra això no podem fer res. Tot i això hi ha hagut certes contribucions que crec, és la sensació que em fa, que sí que arribaran a fruir un dia o un altre. El més important és que en el rànquing dels grans arquitectes del segle xx ara no s'omet ni s'oblida Gaudí.

A. GONZÁLEZ: Jo crec que Gaudí ja hi era abans, Daniel.

D. GIRALT-MIRACLE: És possible, però amb l'any Gaudí hi ha hagut, per exemple, sis mil articles publicats a la premsa escrita mundial, i quasi 5.000 referències noves a Internet, amb tòpics o sense, però parlant de Gaudí, incloent-hi la pàgina oficial de la ciutat de Barcelona que explica Gaudí sota el prisma més actual i avançat. A més, hi ha hagut reportatges de televisió de Berlín, de París, de la BBC de Londres. A les teles d'aquí sí que hem intentat reconduir els continguts. A fora, Gaudí ja és un fenomen, no el podem controlar. Jo crec que per a la comunitat intel·lectual, l'any Gaudí ha produït unes quantes contribucions que, de mica en mica, aniran penetrant.

Ara bé, hi ha altres processos, com el de la beatificació, que no contribuirà a conèixer millor el seu pensament. Una de les darreres iniciatives és demanar a la Unesco la declaració com a Patrimoni [de la Humanitat] la totali-

tat de l'obra de Gaudí. Això s'ha fet amb molt bona idea, però a tu, que ets un estudiós de tota la vida, et formulo la pregunta: això beneficiarà o perjudicarà la figura de Gaudí?

GONZÁLEZ: A Gaudí no el pot beneficiar ni perjudicar

D. GIRALT-MIRACLE: Vull dir si beneficiarà o perjudicarà la conservació del seu patrimoni.

A. GONZÁLEZ: No, tampoc. És que jo crec que avui dia la declaració Unesco és un tema purament d'etiqueta, turístic, no té res a veure amb el que era la carta d'Unesco, quan va donar origen a ICOMOS com a institució, quan es va publicar la carta de Venècia, etc.

D. GIRALT-MIRACLE: Al meu entendre, es crea una trava més en el control de les intervencions que es facin sobre l'obra de Gaudí.

A. GONZÁLEZ: No és veritat. Unesco no intervé en absolut.

D. GIRALT-MIRACLE: Les administracions locals, almenys així m'ho expliquen els de Patrimoni de la Generalitat, són molt més exigents en les intervencions i permisos que si no és Patrimoni de la Humanitat. És un grau de filtrat més.

A. GONZÁLEZ: Daniel, no és veritat.

D. GIRALT-MIRACLE: Jo em crec el que em diuen, no sé el que passa. Quan vam ser a la Pedrera i intentàvem moure una paret, i tu ho saps perquè ho vas viure de prop, la Comissió de Patrimoni de la Generalitat va tenir...

A. GONZÁLEZ: Sí, jo hi era, però la Unesco no compta per a res en aquest tema.

D. GIRALT-MIRACLE: D'acord doncs. Com que és una obra catalogada nostra, no es pot fer qualsevol intervenció.

A. GONZÁLEZ: Tu has preguntat per la declaració de la Unesco. La declaració de la Unesco no serveix abso-

lutament per a res des del punt de vista de la conservació dels edificis. Només serveix pel tema turístic. És una etiqueta.

D. GIRALT-MIRACLE: És un valor afegit.

A. GONZÁLEZ: És una llàstima, però és així. És un dels temes pels quals jo vaig ser d'ICOMOS i vaig haver de dimitir perquè m'avergonyia estar en una institució que en comptes de valorar els edificis des del punt de vista de la seva conservació, s'havia convertit en un mercadeig d'influències.

C. MARFÀ: És evident que el temps dirà que és el que quedarà d'efímer, de conjuntural, de no transcendent, de l'any Gaudí, i que és el que quedarà d'estructural. El que sí que ens falta és una mica de temps per acabar-ho de valorar. El que és evident és que l'impacte mediàtic, abans ho comentava en Giralt-Miracle, ha estat molt potent. Però, fent abstracció de l'any Gaudí, i aprofitant el cas Dalí que abans ha esmentat en Giménez-Frontín, penseu que en un país com el nostre, ric de patrimoni, amb una personalitat important, l'única fórmula per divulgar aquest patrimoni és la de l'any internacional, és la de l'any dedicat? Calia en el cas de Gaudí? És una pregunta que transmeto a tots els presents. O com algú ha comentat, Gaudí era un fenomen, ara s'ha consolidat, però potser no li calia. No hem corregut el perill que Gaudí s'hagi menjat tots els altres modernistes?

A. GONZÁLEZ: Per a mi, és com si ja estiguéssim al final del debat, i per tant ja puc donar la meua resposta a la pregunta inicial sobre si l'any Gaudí ha estat un èxit o no. No sé si era necessari. Només se sap si els esdeveniments han estat positius o no quan ja han passat.

C. MARFÀ: Parlo de la fórmula de l'any Gaudí.

A. GONZÁLEZ: No sé si era necessari o no, però vist des d'ara jo trobo que ha estat molt bé. Jo considero l'any Gaudí un èxit des d'aquest punt de vista. Ha estat un any amb moltes aportacions positives, que consti. Per tant,

me n'alegro que s'hagi fet. Tot i que -i no per culpa dels tècnics- els resultats no han estat de moment (a la llarga potser sí) tan esperançadors com es podien esperar.

Voldria contestar la pregunta de si Gaudí ha eclipsat els altres modernistes. Anem per parts. Primer, Gaudí no és un modernista que es pugui comparar amb els altres modernistes. És com si em preguntessis si els Beatles han ofuscat els Sirex. Potser sí. Però és clar que, per primera vegada a la història, els Beatles són catalans. Per tant que no ens faci vergonya que el principal arquitecte de tot un període històric sigui català. I no vulguem comparar-lo amb els altres arquitectes de Catalunya per bons que fossin, però que no tenen absolutament res a veure amb Gaudí. Intentar comparar Gaudí amb els últims modernistes de Catalunya, del primer a l'últim, em sembla una equivocació gravíssima. Al nostre país tenim una arquitectura important a escala mundial, en conjunt, i un arquitecte importantíssim en la història de l'arquitectura. Per una vegada que el tenim, no aigualim les coses dient que aquest també ho feia molt bé o que aquell altre també posava quatre flors a una façana. El Modernisme de Catalunya és molt important, però no té res a veure amb la figura de Gaudí. Per tant, jo crec que el que ha fet Gaudí és elevar el nivell de coneixement i de fama de tota l'arquitectura modernista, perquè sense ell, no tindria aquest reconeixement. Per tant, Gaudí no ha eclipsat els altres arquitectes, ans al contrari. Jo, que coneixia molts d'aquests arquitectes de tercera fila perquè m'havia dedicat professionalment a estudiar-los, deia: quina sort, aquests han passat a la història gràcies a Gaudí.

J.L. GIMÉNEZ-FRONTÍN: La cultura catalana té algunes figures universals que s'han de promocionar. A més de Gaudí, jo havia citat Dalí, però també tenim, en un altre nivell, Miró, una figura indiscutible però no tan coneguda popularment, no tan mítica. Són figures irrenunciables. Estic absolutament d'acord amb el que deia l'Antoni.

Però hi ha un altre tema que m'inquieta molt: la dicotomia entre la cultura acadèmica i humanística, i el

màrqueting, en un context cultural de masses on els mitjans de comunicació tenen un paper preponderant. I la responsabilitat que tenen els polítics per apuntar-se a les tècniques del màrqueting, jugant amb la cultura. Perquè tots els vicis i problemes esmentats per l'Antoni González vénen d'aquí. I totes les dificultats que ha tingut en Giralt-Miracle per reconduir l'any Gaudí tot evitant una esbiaixada purament consumista, vénen d'aquí. Nosaltres, com a gestors culturals, hem d'enfrontar-nos amb aquest problema, però això desborda una mica el tema d'aquesta sessió.

A. GONZÁLEZ: Jo estava a la comissió d'assessorament de restauració de la Pedrera i recordo el dia que es va plantejar cruament quina era la situació real de la Pedrera, i fins a on podien arribar les institucions, fins i tot les de crèdit, i què havien de fer. Oblidem ara aquell moment històric, però plantejem-ho a escala global. Jo estic convençut que no hi ha cap edifici modernista a Barcelona que arribi al segle XXII si no se li dedica un esforç immens. D'entrada, el 90% de l'arquitectura modernista que veiem ja està molt deteriorada. Ha perdut detalls, els balcons que tenien formes, ara són rectes... Ja sabeu que totes les rehabilitacions que s'han fet per posar "guapa" Barcelona han comportat una degradació estilística i formal del Modernisme molt preocupant.

D. GIRALT-MIRACLE: I estructuralment, s'han degradat el ferro i el ciment.

A. GONZÁLEZ: Hi ha hagut una degradació formal greu a l'últim segle. I estructuralment, aquest patrimoni no arriba al segle XXII. Els pavellons de l'hospital de Sant Pau, que vaig tenir l'honor de restaurar durant uns quants anys, no arriben al segle XXII. Estan molt «fumuts» estructuralment. Aquella pedra que ha caigut del Palau Güell no ha servit per mentalitzar que tenim un problema. Ara estem esverats perquè l'edifici està dient prou, ja no puc més. Tota la genialitat de Gaudí, tota l'arquitectura modernista és fungible. Sort que em jubilo d'aquí uns anys i ja vindrà algú darrere, perquè això no ho parem. Realment, aquells que estan tan

contents per les pernoctacions, s'han adonat del problema que els ve a sobre? Jo crec que no. No parlo ja de tot el modernisme del Quadrat d'Or, parlo només de Gaudí. Fer arribar el patrimoni de Gaudí al segle XXI serà costossíssim.

D. GIRALT-MIRACLE: Ets l'únic a qui jo he sentit parlar amb aquest grau de gravetat de la situació en què es troba el patrimoni de Gaudí. Només en una altra ocasió es va esmentar la qüestió, a la comissió de restauració, amb tu, amb l'Hernández Cros i amb el Rafael Vila. Llavors sí que me'n vaig adonar perquè vam treure els terres i parets i vam descobrir la part genial i la part potinera de les solucions de Gaudí.

A. GONZÁLEZ: Diguem-ho clar. Si en el segle XXI algú no desmunta de dalt a baix la Casa Milà, que és patrimoni de la humanitat, i la torna a fer d'acer inoxidable, aquest edifici no arriba al segle XXI. Tenim consciència d'aquest tema? Jo m'adono que no. Jo, quan d'aquí uns mesos, tingui el pressupost del Palau Güell, i els digui als meus polítics que aconseguir que el revestiment -ja no l'estructura- no torni a caure val tant, us prometo que us telefono i us dic què m'han contestat. Aquell dia sabré si realment s'han sensibilitzat o no.

D. GIRALT-MIRACLE: Com es pot proposar -i ara no qüestiono la teva feina- intervenir sobre el revestiment si sabem que estructuralment duraran poc perquè passaran coses a dintre?

A. GONZÁLEZ: No, no dic que l'estructura no la tinguin en compte. Dic que només el revestiment val el que val. Imagina't si afegim el tema estructural. Ja he fet la meva declaració de gaudinisme, i no l'haig de fer una altra vegada. Però no podem esperar que una pedra de 3,2 cm de gruix enganxada al sostre, per la cara, duri 110 anys. Fins ara els ha aguantat, però arriba un dia que diu no puc més.

Ara et diré una cosa que és un dels aspectes negatius de l'any Gaudí, no de l'esdeveniment en si, perquè no estic acusant l'organització. Em refereixo a l'increment

del turisme. Una de les hipòtesis que contemplo, tot i que no la puc confirmar encara, de per què el revestiment del Palau Güell ha dit prou precisament aquest any, és per l'increment d'usuaris. Els visitants suen i incrementen el grau d'humitat de les sales, la qual cosa altera el morter. No és el mateix un edifici pensat per deu de família i deu servents que per a milers de persones. Per la famosa escala de Gaudí que penja, feta amb pedra de Garraf de 8 cm, d'una elegància meravellosa, per la qual baixava amb sabatilles la senyora Güell quan anava a veure la cosidora, els majordoms o les minyones, ara baixen cada dia tres-cents o quatre-cents nens d'ESO, que són els depredadors més importants que tenim en el patrimoni. Jo els dic als polítics que aquest edifici no ho pot aguantar. Ells no parlen de pernoctacions, però parlen d'entrades. Al Palau Güell encara no estàvem al nivell vostre d'ocupació [es refereix a la Pedrera] però aquest any l'increment ha estat del doble, del triple... Jo no puc garantir que el palau ho pugui aguantar. Jo desitjaria que no tornés a haver-hi un any Gaudí, que tornés a baixar el nivell d'atracció de cara a conservar l'edifici.

J.L. GIMÉNEZ-FRONTÍN: El que dius és molt important. Jo ja sabia que aniries per aquí perquè vaig llegir el teu article. Vaig pensar que aquest és el tema principal que hem d'abordar en el futur i que s'ha d'afrontar patrimonialment, políticament i arquitectònicament. Joestic tan preocupat com tu, o potser una mica menys, perquè a casa meva [la Pedrera] hi ha hagut una intervenció en el moment adient. En Daniel n'ha estat testimoni. Hi ha un manteniment diari per part dels tècnics. Veuràs que a la façana, d'aquí a quatre dies, hi haurà una bastida. Tot i això el problema hi és, i el que has plantejat és escaient, oportú i molt important. Hi estic absolutament d'acord.

D. GIRALT-MIRACLE: Anant més enllà de l'any Gaudí, els que estem en aquesta taula érem gaudinistes abans del 2002 i ho continuarem sent després del 2002. Jo crec que els que entenem que el patrimoni té un temps limitat hem de començar a transmetre (i tu, Antoni, ja ho has fet amb els teus articles) el missatge que ens

aporta la idea mallorquina de l'ecotaxa. Segons estadístiques de les administracions, l'impacte econòmic directe de l'ecotaxa ha estat de 14,1 milions d'€, l'impacte turístic, de 55.2 milions d'€, i l'impacte mediàtic de projecció mundial, de 30 milions. Només que hi hagués un 10% dedicat a revertir en la restauració i preservació del patrimoni, es podria transmetre que, tot i ser un negoci, permetria la supervivència del nostre llegat cultural. Avui cap administració no fa això.

J.L. GIMÉNEZ-FRONTÍN: El que planteja l'Antoni no és l'ecotaxa, sinó una reflexió sobre si tenim legitimitat i capacitat política per dir als depredadors que empen la Pedrera o el Parc Güell com a pati d'escola que aquest ús no és viable. És el cas d'Altamira. Tanquem Altamira per conservar-la, o l'obrim perquè entri tothom? És molt delicat.

A. GONZÁLEZ: Abans que a l'esfera política, és en un fòrum com aquest on hauriem de discutir aquest problema. Primer ens hauriem de convèncer tots nosaltres, més que jo, que sóc només un arquitecte. Vosaltres, que us dediqueu als museus, hauríeu de discutir-ho, sense que ens influeixi allò de l'elitisme. Jo tinc l'obligació de garantir que aquests edificis arribin a les generacions del segle XXII, que per això són patrimoni de la humanitat. I això és incompatible amb l'ús que li estem donant. És un tema vostre, més que meu. Decidim-ho perquè els polítics van per altres vies.

J.L. GIMÉNEZ FRONTÍN: Em temo molt que bona part dels temes de reflexió cultural o sociocultural que jo personalment em plantejo són políticament incorrectes.

A. GONZÁLEZ: En aquest cas, hauriem dir que l'any Gaudí o qualsevol any com aquest no funciona. És que ens l'han robat els polítics d'alguna manera. Jo de vegades tinc aquesta sensació. Jo no vaig caure en les pernòctacions de l'any Gaudí, no vaig caure que un dia un polític sortiria per televisió dient que ha estat un èxit perquè han vingut visitants com a xurros. Òndia! Aquest no és l'any que havíem somniat. Però si aconseguim dominar la situació de manera que doni fruits

positius, doncs fantàstic; llavors no em queixaré de les pernòctacions.

D. GIRALT-MIRACLE: L'experiència més gratificant per a mi -tot i la cara i la creu que presenta- és l'experiència viscuda amb escolars en els edificis de Gaudí. Els escolars que nosaltres controlàvem no pujaven ni baixaven escales corrents, ni ficaven els dits entre dues peces de trencadís. Els assèiem al terra i els explicàvem per què puja aquest terra més amunt, o com la base quadrada d'una xemeneia es converteix en un helicoide. O els portàvem al gabinet Gaudí i els explicàvem tota la geometria reglada. La participació i entusiasme d'aquests nens fent treballs, per a mi ha estat l'experiència més rica de l'any Gaudí. Entenc que això té cara i té creu. La cara és que a cap de nosaltres de petits mai no ens havia portat l'escola a tocar Gaudí, a reflexionar sobre Gaudí. Per tant, els nens de Catalunya que estan a primària tenen un grau de coneixement del seu patrimoni nacional que els conscienciarà dels perills de la sobreexplotació i de la necessitat de la preservació. Crec que hem transmès estimació i coneixement (perquè hi havia desconeixement) i crec que aquests nanos, que són els que administraran les fundacions i el patrimoni cultural en el futur, tindran aquesta percepció. Estem transmetent al món que se'ns acaben els recursos naturals; no podem tampoc exhaurir els recursos de la creació humana.

A. GONZÁLEZ: Jo preguntaria quants nens d'aquests, quin percentatge d'escolars, han tingut la sort d'anar amb tu o amb mi a visitar Gaudí. Jo, aquest any, a la colònia Güell, quan he gaudit de debò, és quan portava nens. Fins i tot, nens de cinc i sis anys. Entenen Gaudí. És meravellosa l'experiència de sentir-los preguntar, davant l'altar de l'església, per què estan tortes les columnes. Però jo, els dimarts, quan estic de visita d'obra i sento el que els expliquen als nens petits... Que quines són les virtuts teològals, o les cardinals... Els nens es pregunten: què està dient aquesta senyora, quan acabarà? Però què esteu explicant a la canalla? Al 80% dels nens que han anat a la Colònia Güell els han explicat bestieses.

J.L. GIMÉNEZ-FRONTÍN: Afegeix-hi la televisió, el dibuixos animats...

A. GONZÁLEZ: Si parlem de la tele, no de dibuixos animats, sinó de programes.....

D. GIRALT-MIRACLE: Com a contrapartida i, encara que siguin minoritaris, també hem tingut programes com els de BTV, que ha fet unes transmissions de gran nivell analític, com taules rodones, etc. Jo crec que això és un altre problema general de la cultura als mitjans, sobre si ha de ser divulgativa o més de reflexió.

C. MARFÀ: Ho deixarem aquí perquè ja fa una hora i escaig que parlem. Moltíssimes gràcies als participants. Aquest és un debat obert. El que està molt clar és que en la transmissió del coneixement el que no podem fer mai cap dels que intervenim és permetre que es trivialitzi. Això passa algunes vegades, voluntàriament o involuntàriament. Jo diria que aquest és el repte important. Havia promès al públic que si volia intervenir, podia fer-ho.

MAITE MAESTRO: Sóc de Ripoll. El meu fill no ha vingut mai aquí a veure cap obra de Gaudí, però en canvi el coneix perquè l'ha estudiat molt a classe. La Pilarín Bayès ha ajudat bastant, també. Ja no entro en els continguts, però per a nens tan petits ha anat bé. L'ha arribat a impactar fins a un punt que vol ser arquitecte quan sigui gran, tot i no haver visitat res. Està enamoratíssim de Gaudí. Li he promès que el portaria a visitar les seves obres. Intento fer una lectura positiva del tema dels nens.

D. GIRALT-MIRACLE: Aquest tema no és exclusiu de l'any Gaudí, és del patrimoni en general.

JAUME MASSÓ: Sóc de Reus. Crec que dedicar un any a una persona o a un tema sempre és beneficiós perquè surten moltes més coses, vulguis o no. Per tant, sembla que l'any Gaudí ha tractat temes i ha generat resultats que no s'haurien produït fins d'aquí deu anys, o s'haurien desenvolupat més a poc a poc. I ara, s'ha

concentrat en un any. Això és el que em sembla positiu dels anys dedicats a algun tema o alguna persona en particular. Quant a la conservació, l'obra d'un arquitecte té molts més problemes que la de qualsevol altre artista. Per exemple, a l'any Dalí no hi haurà problemes infraestructurals en la seva obra. Pel fet de ser un arquitecte, l'obra de Gaudí pateix més perill d'agressió que no la d'artistes plàstics com Miró o Dalí.

RAMON CASALÉ: L'any Miró també va ser un any de referent. Ho comparo amb l'any Gaudí ja que, tot i les diferències que puguin haver-hi, l'any Miró també ens va servir a molta gent per conèixer l'obra de Miró. Jo, com a historiador de l'art i com a crític, coneixia l'obra de Miró, però relativament. El que és segur és que a Barcelona i a Catalunya la majoria de la gent no tenia ni idea de Miró. L'exposició que va fer la Fundació Miró va servir per oferir un coneixement essencial i per superar la bestiesa de l'infantilisme de Miró. N'estic fart perquè avui dia aquest tòpic sempre surt en alguna conferència o xerrada. Jo vinc a dir que l'any Gaudí també serveix per això. És evident que s'han escrit moltes bajanades, però que també interessen a molta gent, inclosos aquells aspectes no tan tècnics. D'altra banda, crec que ha estat molt útil -i puc parlar per experiència- aquell 10% de publicacions que heu comentat sobre aspectes inèdits que gràcies a l'any Gaudí s'han editat. També hem de pensar una cosa: si no s'hagués fet l'any Gaudí, què hauria succeït? Tots aquests edificis, com estarien actualment? Excepte en el cas de la Pedrera, amb una intervenció prevista per La Caixa abans de l'any Gaudí, em sembla que la resta d'edificis no estaven en aquesta situació. Crec que l'any Gaudí ha estat positiu, si més no pel que fa a intervencions en el patrimoni, en les quals no entro si són correctes o no. Podríem fer la pregunta en el sentit contrari: si no s'hagués fet l'any Gaudí, què hauria succeït?

J.L.GIMÉNEZ-FRONTÍN: L'avantatge de l'any Miró sobre l'any Gaudí és que Miró no era un mite de masses. Per tant, pràcticament totes les intervencions que es van fer van ser acadèmicament molt positives i molt interessants.

Al marge de quatre cendres i quatre samarretes, va ser un any molt positiu. Però a l'any Gaudí, la part negativa de la banalització i de la trivialització no ens pot fer oblidar els resultats positius. Ens planteja problemes que a l'any Miró no s'havien plantejat, que la massificació, el desgast sistemàtic de la pedra, dels sostres i dels edificis, amb el perill que comporta. Aquest fenomen ens planteja uns problemes de cara al futur molt més complexos que si l'any Gaudí s'hagués limitat a l'estudi de la seva obra per part dels especialistes. No és el cas. Aleshores els problemes s'han desbordat, i alguns han sortit avui en aquesta taula.

A. GONZÁLEZ: Jo crec que intervencions en les obres de Gaudí produïdes realment arran de l'any Gaudí, o com a conseqüència de l'any Gaudí, no n'hi ha hagut gaires. Jo diria que cap.

D. GIRALT-MIRACLE: Hi ha la intervenció, discutible o no, de les escoles de la Sagrada Família, i l'arrencada de l'obra de Mataró.

A. GONZÁLEZ: La de Mataró no s'hauria previst si no fos per l'any Gaudí?

D. GIRALT-MIRACLE: Jo crec que l'any Gaudí ho va impulsar molt.

J.L. GIMÉNEZ-FRONTÍN: També hi ha la neteja del parc Güell.

A. GONZÁLEZ: Encara no està feta

D. GIRALT-MIRACLE: La intervenció a la Pobla de Lillet estava començada d'abans, però amb l'any Gaudí hi ha hagut més recursos. Com ja he dit, hi havia unes circumstàncies favorables a escala internacional i una consciència creixent a les ciutats. La restauració de la Pedrera ja s'havia fet, i en el parc Güell i a la casa Vicens ja s'havien fet moltes intervencions. És a dir, jo crec que l'únic que hem fet amb l'any Gaudí és estimular un corrent que ja existia.

A. GONZÁLEZ: Quan parlaves de ciutats, hi havia una pregunta que finalment no has fet, la de si haviem

superat el tema Gaudí-Barcelona. Jo crec que aquesta ha estat una de les virtuts de l'any Gaudí. No sé si en positiu o en negatiu. Realment, Gaudí ha passat de ser un fenomen barceloní a un fenomen molt més ampli, de tot Catalunya. A tot arreu on hi ha obra de Gaudí han pres consciència. Jo diria que aquest aspecte ha estat molt positiu, i que ha estat conseqüència directa de l'any Gaudí. Sense l'any Gaudí això no s'hauria produït.

D. GIRALT-MIRACLE: Això sí que podem atribuir-nos-ho per dues raons. A Mallorca vam lluitar durant quatre anys amb els canonges de la catedral per fer una intervenció, per a mi cabdal, per reorganitzar l'espai i els sistemes ornamentals. Finalment, s'hi van apuntar i han fet publicacions i llibres. L'altre és a León, que ha tingut el seu propi any Gaudí. I no diguem Reus, que ha fet un programa sorollós, amb pàgina web, amb una exposició al museu, amb la festa dels Comediants, que va ser realment lluïda, i tot sense tenir cap obra de Gaudí.

A. GONZÁLEZ: No tenen ni a Gaudí perquè és de Riudoms.

D. GIRALT-MIRACLE: A Astorga han fet algunes publicacions. No li donaven cap importància al Palau de Comillas. En aquesta estratègia han influït dues qüestions. La primera, apostar pel Gaudí de fora de Barcelona no era deixar de fer Catalunya, sinó que era donar més importància a Gaudí. L'altre, essencial, era que si implicàvem "otras autonomías" el Ministeri de Cultura era més generosa a l'hora de demanar ajuts.

ANDREA GARCÍA: M'ha impressionat molt quan parlàveu de la situació dels edificis. Jo penso que la massificació -i sabeu que jo he estat sempre treballant en temes d'educació, i que això dels nens m'agrada molt- comporta cada cop més dificultats, i que cada vegada més la quantitat preval sobre la qualitat. L'existència d'edificis en situació crítica ens ha de portar a prendre'ns seriosament aquesta situació. Penso que seria un tema de debat a l'Associació de Museòlegs, amb la col·laboració d'altres, perquè no només hem de guardar les

pintures i escultures, sinó que els edificis també són importants. En aquest sentit, penso que almenys l'any Gaudí ens pot servir per començar a parlar seriosament d'un factor tan important com és la conservació i fins i tot per plantejar-nos la possibilitat de trobar alternatives als problemes d'accés i circulació que plantejaves amb l'exemple de l'escala del Palau Güell. Entre tots hauriem d'estudiar fórmules per millorar la situació.

IRIS FOLCH: Sóc professora d'una escola de turisme, i la meua especialitat és el turisme de museus i exposicions, una de les assignatures que dono. L'any passat vaig fer un monogràfic de l'any Gaudí i vam visitar el Palau Güell, el parc Güell, etc. Per organitzar aquestes visites amb els alumnes disposava, d'una banda, de tot d'informació, tenia molts fullets, etc. D'altra banda, era molt difícil de vegades accedir als edificis. Per exemple, a la casa Batlló l'entrada era molt cara, no hi havia cap tipus de descompte per a grups ni per a estudiants. Vaig tenir problemes per veure certes coses. Al Palau Güell es formaven unes cues impressionants de manera caòtica. Va ser molt interessant la visita al Palau Güell perquè molts alumnes no coneixien aquest monument i els va impressionar molt; en canvi, tots coneixien el parc Güell. Però va ser molt desorganitzada, molt mal coordinada. En el parc Güell, el problema va ser que els vaig dur per tot el parc. Hi ha zones del parc que són contenidors de deixalles, tot i ser patrimoni de la humanitat. Jo els explicava que el que era important de l'any Gaudí no eren els visitants i els turistes. Però per a ells són alumnes d'una escola de turisme i sempre pensen en els diners que donarà aquest turisme, i les pernctacions. El que és important és que el parc Güell el puguem visitar sense escombraries. I que per sobre dels diners prevalgui la cultura i la conservació, i sobretot la responsabilitat que allò ha d'estar net i controlat, perquè és una obra molt important.

D. GIRALT-MIRACLE: Jo crec que això que tu dius és exactament la reflexió que pertoca després de l'any Gaudí. No em correspon fer la denúncia de la conservació d'alguns edificis. El cas més greu és la del parc

Güell, caracteritzat per la situació de boques d'aigua antiincendi, la repoblació forestal i el menyspreu de la jardineria cap a l'obra de Gaudí. S'ha fet una mica de cosmètica per l'any Gaudí, però el parc és obert per darrere i a les nits pot entrar i sortir qui vol. Hi ha una segona part del parc, que Gaudí no va organitzar, que és terra de ningú. Tot el parc Güell és patrimoni de la humanitat, però només es pensa en l'escalinata d'accés a la plaça, la sala hipòstila i la plaça de dalt. Una de les conseqüències de l'any Gaudí, ara que dóna tants diners, ha de ser actuar decididament per restaurar el Parc, o no arribarà al segle XXII.

A. GONZÁLEZ: Respecte al Palau Güell, estem tocant el punt exacte del problema. Fa vint anys que el tinc a les mans. Per a mi, la seguretat dels visitants és una preocupació fonamental. La meua obligació professional no és només vetllar per l'obra de Gaudí, sinó també per la gent que hi entra. Al Palau he vist coses ben desagradables, gent que s'ha perdut, japonesos tancats a dins plorant i cridant als veïns abans de ser rescatats pels bombers... Parlo de fa anys. El Palau Güell no té cap escala d'incendis i vosaltres, que us dediqueu a aquests temes, digueu-me on la poso. El Palau Güell no en pot tenir. Totes les portes funcionen en contra de la normativa d'incendis, no n'hi ha ni una que la compleixi. Nosaltres teníem un pacte amb els bombers, que consisteix en el nombre de visitants. És l'única solució, limitar l'afluència. Si un dia passa alguna cosa, no serà per culpa nostra. Ho mirem cada any amb els sindicats, amb la gent de seguretat, ho revisem de dalt a baix, com pot sortir la gent, tot. Però no hi ha manera que m'entenguin. L'any Gaudí, en aquest sentit, ha anat molt malament, perquè jo els deia que la visita havia de ser de quinze persones per grup. És el nombre màxim de persones que pot controlar un guia, més és impossible. Hi ha dues modalitats de visita. La primera és la visita lliure. En aquest cas es controla el nombre de persones que hi entren i donen voltes per les sales. A cada sala hi ha un vigilant que no sap res de Gaudí, però que sap orientar l'evacuació en cas d'emergència. La segona és la visita guiada, controlada per un guia que, teòricament, ha de saber de Gaudí i

de seguretat. La Diputació ha optat per aquest segon model. El que passa és que els grups, els dies que jo hi anava, eren de quinze o setze, però quan jo no hi anava, eren de trenta o trenta-cinc. Les cues eren notables, i d'això n'ets conscient quan a un japonès li va donar un atac d'histèria i ens va trencar tots els rètols de l'entrada perquè venia de Tòquio o d'on fos i estava perdent tot el matí davant del Palau. Aquell dia suposo que la visita va ser de quaranta en quaranta. Però imagina't si passa alguna cosa. Qui en té la culpa? Jo tinc un document firmat amb els bombers. Jo no assumeixo cap responsabilitat. L'altra visita és lliure, però què passa amb els guies? Els subministra una empresa. Són persones molt simpàtiques, però no saben res de Gaudí. Jo els he sentit dir unes coses terrorífiques. I si passa alguna cosa, no saben com s'ha de sortir, i no tenen ni idea d'on és el carrer Nou de la Rambla. L'alternativa és una visita lliure, però llavors poden coincidir en l'edifici 225 persones, descomptant funcionaris i guies. Poden haver-hi 180-190 turistes o visitants simultàniament. Els altres, a la cua. Què vols que hi faci? L'any Gaudí ens va agafar amb el pas canviat. S'ha de reconèixer que al Palau Güell no es va preveure aquest allau. Potser que fem com a l'Alhambra: aquell senyor de Tòquio sap que li toca el dimecres a les 10.15 i, si no, que no vingui. Si no pot veure el Palau, que vagi al parc Güell. Jo no li puc oferir més perquè per a mi és tan important Gaudí com la gent. Jo crec que és a partir d'aquesta problemàtica explicada cruament que vosaltres i nosaltres podrem avançar. Ens hem de reunir més i xerrar més i analitzar les coses com són, des de tots els punts de vista, sense oblidar-nos dels temes de seguretat.

J.L. GIMÉNEZ-FRONTÍN: Les cases com el Palau Güell van ser construïdes per a habitatge; per tant, no tenen escales d'emergència. Arriba un moment en què els bombers, amb la normativa municipal, diuen que l'aforament és tant. Si ens passem de l'aforament i hi ha un accident, ens processen penalment. La seguretat, la vida humana és prioritària, i la cua, que es faci. A partir d'aquí pensem què podem fer per fer agradable la cua i la visita. Primer, els grups s'han d'acostumar a

demanar hora. A la nostra Fundació ja fa mesos que s'aplica. Nosaltres sabem quants grups poden entrar a la Pedrera i quina hora tenen assignada. Si no demanen hora, no entren. El problema és quan arriben cinc autobusos plens de grups organitzats que no han demanat hora. Els diem que se'n vagin al parc Güell. És una manera de controlar i racionalitzar l'espai. D'altra banda, també tenim un sistema mixt, amb una visita lliure que té un servei d'hostesses i vigilants que saben com sortir de l'edifici. Només hi són per garantir la seguretat de la gent i no per informar.

D. GIRALT-MIRACLE: Arreu del món està començant a passar això. Som víctimes de l'èxit. Quan l'Andrea començava amb els nens, al museu eren quatre per classe. Ara els museus tenen gabinets i ofereixen tallers. El gabinet Gaudí s'ha de reservar amb molts mesos d'antelació. Hem passat a l'altre cantó. S'imposa aquesta mena de racionalització que el MOMA, el Metropolitan i el Victoria and Albert ja tenen: visites concertades per hores.

J.L. GIMÉNEZ FRONTÍN: En la cultura de masses, aquesta mentalitat que el turista és el rei, el déu, i que nosaltres som els seus servidors, esclaus i majordoms, s'ha acabat. Hi ha d'haver-hi una reglamentació per conservar el patrimoni arquitectònic i també el natural.

D. GIRALT-MIRACLE: Aquest és el salt que ha fet el nostre país. Hem passat de ser un país de poc turisme i de consum cultural baix a fer, de cop i volta, un salt exponencial per situar-nos, amb l'any Gaudí (ho hem de lamentar o agrair) a l'òrbita mundial. Els *tour operators* em diuen que en els viatges culturals on s'oferta París, Londres o Roma, ara ja hi figura Barcelona. Per tant, estem entre les grans capitals europees de visita turística massiva.

J.L. GIMÉNEZ-FRONTÍN: El que no pot ser és que acceptem visitar l'exposició Van Gogh demanant dia i hora amb tres mesos d'antelació, i a Barcelona, si no entrem immediatament sense fer cua, protestem. Les regles del joc han de ser iguals per a tots.

DANIEL SOLÉ: Quan estava a punt d'acabar-se l'any Miró, l'alcalde de Barcelona, en aquella època Maragall, va haver de fer un ban recordant als barcelonins que visitessin l'exposició de la fundació Miró perquè resulta que no havien assolit la xifra prevista de visitants, ni el nivell de recaptació econòmica esperada. Per contra, crec que l'èxit de l'any Gaudí era previsible. De la manera com anaven les fires internacionals de turisme, en què ja es notava la presència i la importància de Gaudí, era previsible que Gaudí seria un *boom*. Jo fins i tot estava a punt de fer un article sobre això, a finals de l'any passat, però l'onze de setembre [l'atemptat a les Torres Bessones de Nova York] va trastocar el panorama. Jo diria que l'any Gaudí no s'ha comportat igual a principis d'any que a finals d'any.

D. GIRALT-MIRACLE: no, gener i febrer, baix total.

DANIEL SOLÉ: Jo ja no el vaig fer aquest article perquè no sabíem què passaria la resta de l'any. Després el turisme es va recuperar, i més el turisme de curta distància que el de llarga. De nord-americans suposo que no en van venir tants com francesos.

D. GIRALT-MIRACLE: A partir del març es va recuperar el vol Estats Units - Barcelona i es van reactivar els creuers. Però com tu dius, la major part del turisme gaudinià procedeix essencialment de 500 a 800 quilòmetres al voltant de Barcelona.

J.L. GIMÉNEZ-FRONTÍN: Si no hi ha una desgràcia d'un atemptat aeri a Europa, on vols que vagi un turista mitjà europeu? A Egipte, Jordània, Israel, Marroc, Bali, Tanzània? Li queda Grècia, que ja està a la frontera. Turquia, oblidem-ho. Només li queda França, Espanya, Itàlia i Portugal.

D. GIRALT-MIRACLE: Entre aquests països, Gaudí ha estat un factor que ha primat l'opció de visita, factor que abans no teníem.

JAUME MASSÓ: Sobre el que deïeu que a Reus no hi havia obra de Gaudí, cert que no hi ha edificis, però sí

manuscrits i dibuixos originals. Per tant, obra de Gaudí sí que n'hi ha.

D. GIRALT-MIRACLE: El que heu fet a Reus ha estat molt bé. L'exposició permanent, les activitats, l'exposició dels arquitectes companys de Gaudí... És a dir, sense tenir-hi pedra, heu fet tot el que es pot fer patrimonialment i històricament.

C. MARFÀ: Ho deixem aquí. Moltes gràcies a tots els ponents de la taula per haver-nos acompanyat. Em sembla que amb aquesta activitat hem trobat un filó per a la revista perquè només avui, amb la conversa que hem tingut, s'han encetat molts temes. Un d'ells, importantíssim, és el de conciliar divulgació i conservació. Finalment, en el debat sembla que hagi accentuat més la part negativa que la positiva, però jo voldria acabar dient -i em sembla que parlo per boca de molta gent-, que per molts conceptes, l'any Gaudí ha estat una experiència molt positiva i molt important, i viscuda amb molta intensitat, i que els anys temàtics són fórmules útils, incentivadores i exitoses. Però es tracta d'un èxit que val la pena començar a aprendre a administrar. Cal continuar reflexionant en el debat sobre la convivència entre el màrqueting i la cultura, sense que es desestabilitzi cap de les dues coses. Això serà un altre dia. Moltes gràcies a tots vosaltres per la vostra participació i assistència.